

APIE KONSTANTINO SIRVYDO *PROMPTUARIUM* EGZEMPLIORIŲ

Seniausio Konstantino Sirvydo žodyno išliko tik vienas defektuotas, be titulinio lapo, egzempliorius, saugomas Maskvoje, Centriniam senųjų aktų archyve. Istorikė Ingė Luošaitė nustatė, kad jis vadinosi ne *Trijų kalbų žodynas* (taip pavadintas vėlesnis Sirvydo žodynas, ne syki kartotas), bet *Lenkiškų, lotyniškų ir lietuviškų žodžių aruodas*, lotyniškai *Promptuarium dictionum Polonicarum, Latinarum et Lituanicarum*. Tokio pavadinimo žodyną aptiko reformatų veikėjo Saliamono Risinskio (mirusio 1625 m.) bibliotekos rankraštiniam knygų sąrašė, o be Sirvydo daugiau niekas tada lietuviško žodyno nebuvo išleidęs. Sirvydo žodynų tyrėjas Kazimieras Pakalka iš vandenženklių nustatė, kad jis išleistas prieš 1620 m. Vincas Urbutis ištyrė, kad *Promptuarium* labai skyrėsi nuo vėlesniojo Sirvydo žodyno. Tai buvo visai kitas žodynas, daug mažesnės apimties. Apie visa tai plačiau žr. Zigmąs Zinkevičius. *Senųjų raštų kalba* (Lietuvių kalbos istorija, III tomas), Vilnius: Mokslas, 249–250.

Lietuvių katalikų mokslo akademija 2008 m. išleido Breslaujos dekanato 1782–1783 m. vizitacijos aktus: *Breslaujos dekanato vizitacija 1782–1783 m., atlikta Vilniaus vyskupo Ignoto Jokūbo Masalskio parėdymu* (*Lietuvos istorijos šaltiniai* 7), par. Romualdas Firkovičius. Vilnius: Katalikų akademija, 2008. Šio dokumentų rinkinio Drūkšių (Drisvėtų) parapijos vizitacijos akte (p. 249–274) įdėtame parapijos bibliotekos knygų sąrašė (p. 272) yra toks įrašas: *Promptorium Exemplorum* 1. Greičiausiai tai senasis Sirvydo žodynas. Parašyta *Promptorium* vietoj *Promptuarium*, tačiau ir kiti sąrašo knygų pavadinimai tikslumu nepasižymi, yra labai sutrumpinti.

Anuomet Drūkšių parapija buvo dar lietuviška, mažai suslavinta. Tai matyti iš lietuviškų, tik lenkiškai rašomų, gyvenviečių pavadinimų, tokių kaip *Auksztagyry*, *Berzeniszki*, *Kiszkeliszki*, *Mažutyszki*, *Posamanie*, *Žwirynie* ir kt. Beje, ir toliau į rytus esančių parapijų – Apso, Breslaujos, Drujos, Ikaznės, Pohosto – vizitacijos aktuose daug lietuviškų vietovardžių, tokių, kurie rodo, kad tada šis kraštas dar nebuvo suslavintas, bet tik apslavintas. Pavyzdžiai: *Berželi*, *Bindryna*, *Daubory*, *Do-wiaty*, *Dukieliszki*, *Czepuki*, *Ejwidowicze*, *Januciszki*, *Jody*, *Jurgiszki*, *Kiszkieliszki*,

Kumpinie, Łapinie, Micele, Mylasze, Milki, Minawty, Narucie, Narejkiszki, Pirtynie, Pliki, Plikiszki, Poberże, Podziszki, Purwiniszki, Puszkiele, Rymucie, Rowbie, Swiluki, Śniegiszki, Szakiela, Szalcinowo, Szarkowszczyzna, Szaury, Schemele, Szewieliszki, Trakiele, Wajcie, Warnele, Warniszki, Wejeliszki, Werki, Wilkieliszki, Żejmiany, Żusele, Żwirble, Żwirbliszki, Żwirynie. Matyt, kunigams, nemokėjusiems lietuviškai, buvo aktualus ir reikalingas lietuvių kalbos žodynas.

Įdomus Miorų parapijos (šalia Drujos, Ikaznės ir Dysnos parapijų) vizitacijos akte (p. 331–342) esančio knygų sąrašo (p. 341) įrašas: *Nabożeństwo codzienne językiem łotewskim*. Kad čia būtų suklysta ir įrašyta *językiem łotewskim* vietoj *lietewskim* (plg. lietuviškus šios parapijos pavadinimus *Gierwiaty, Ożugiary, Parszeli* ir kt.), mažai tikėtina, juolab kad apie kasdieninių lietuviškų pamaldų knygą ar rankraštį ir pačias tokias pamaldas neturime jokių duomenų. Greičiausiai čia įrašyta latviška (gal rankraštinė?) knyga. Miorų parapijos kunigams latvių kalba anuomet galėjo būti aktuali. Matyt, ten gyventa ir latvių, plg. gyvenvietės pavadinimą *Łotyszki* ir gretimoje Drujos parapijoje – *Łotysze*. Visa tai turėtų sudominti latvių kalbos istorijos tyrėjus, kuriems būtų pravartu iširti minėtą įrašą latvių kalbos istorijos kontekste.